

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของ ครู-อาจารย์ เมื่อได้รับกับไม่ได้รับสิ่งตอบแทน และเมื่อได้รับสิ่งตอบแทนที่ต่างกัน 3 ประเภท คือสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด ปานกลาง และน้อยที่สุด ทั้งในระยะก่อน การติดตามและหลังการติดตาม ครั้งที่ 1 และ 2 โดยมีสมมุติฐานการวิจัยดังนี้ (1) อัตรา การตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มที่ได้รับสิ่งตอบแทน น่าจะสูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถาม กลับคืนของกลุ่มที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทน ทั้งในระยะก่อนการติดตามและหลังการติดตาม ครั้งที่ 1 และ 2 (2) อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มที่ได้รับสิ่งตอบแทน ที่อยู่ในระดับ ความต้องการต่างกัน น่าจะแตกต่างกันทั้งในระยะก่อนการติดตามและหลังการติดตาม ครั้งที่ 1 และ 2 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นครู - อาจารย์ในโรงเรียนมัธยม ศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติ หน้าที่ราชการในปีการศึกษา 2532 จำนวน 400 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน (Multi-Stage Stratified Random Sampling) และใช้แบบสอบถามที่ได้ดัดแปลงจาก งานวิจัยของ วัลลภ ภูโชติ จากแบบสอบถามเรื่อง "สภาพและความต้องการการใช้สื่อ การสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษา" โดยจัดทำแบบสอบถาม ให้มีจำนวน 8 หน้า เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย และทำการทดลองโดยการส่งแบบสอบถาม และสิ่งตอบแทนทางไปรษณีย์ ซึ่งแบ่งระยะเวลาของการทดลองออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะ ก่อนการติดตาม และระยะหลังการติดตามครั้งที่ 1 และ 2 ในแต่ละระยะของการทดลอง ห่างกันช่วงละ 2 สัปดาห์ ซึ่งรวมเวลาที่ใช้สำหรับการทดลองครั้งนี้จำนวน 6 สัปดาห์ และเมื่อ สิ้นสุดการทดลองแล้วได้รับแบบสอบถามกลับคืนรวมทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 84.25 การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืน เมื่อกลุ่ม ตัวอย่างประชากร ได้รับและไม่ได้รับสิ่งตอบแทนด้วยการทดสอบค่าสถิติ Z - test (สำหรับการ ทดสอบสัดส่วน) และทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของครู -

อาจารย์ เมื่อได้รับสิ่งตอบแทน 3 ประเภทดังกล่าว โดยการทดสอบค่าสถิติด้วยไคสแควร์ (Chi-Square Test of Homogeneity of Proportion)

ข้อค้นพบ

1. อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มครู-อาจารย์ ที่ได้รับสิ่งตอบแทน สูงกว่ากลุ่มครู-อาจารย์ ที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระยะก่อน การติดตาม และหลังการติดตามครั้งที่ 1 และ 2
2. อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนระหว่างกลุ่มครู-อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทน ต่างกัน 3 ประเภทคือ สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด ปานกลาง และน้อยที่สุด พบว่าบางกรณีไม่มีความแตกต่างกัน แต่บางกรณีนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้
  - 2.1 อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับ สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด และปานกลาง ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งใน ระยะก่อนการติดตามและหลังการติดตามครั้งที่ 1 และ 2
  - 2.2 อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับ สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด และน้อยที่สุด มีความแตกต่างกันทั้งในระยะ ก่อนการติดตามและหลังการติดตามครั้งที่ 1 และ 2
  - 2.3 อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับ สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการปานกลาง และน้อยที่สุด มีความแตกต่างกันทั้งในระยะ ก่อนการติดตามและหลังการติดตามครั้งที่ 1 และ 2

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทน สูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มครู - อาจารย์ที่ ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระยะก่อนการติดตาม และระยะหลังการ ติดตามครั้งที่ 1 และ 2 ข้อค้นพบนี้สนับสนุนหรือเป็นไปได้ตามสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ระบุว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มที่ได้รับสิ่งตอบแทน น่าจะสูงกว่าอัตราการตอบแบบ สอบถามกลับคืนของกลุ่มที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทน ทั้งในระยะก่อนการติดตามและหลังการติดตาม

ครั้งที่ 1 และ 2 ทั้งนี้ สามารถอธิบายด้วยทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมของโฮแมนส์, ฮิปอท์ และเคลลี (Homans 1958, Thibaut and Kelly 1959 อ้างถึงใน สุวิไล เรียงวัฒนธรรม 2530 : 15) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมทางสังคมในการแลกเปลี่ยนสิ่งของทั้งที่เป็น วัตถุหรือไม่ใช่วัตถุนั้น คนที่ให้ผู้อื่นจะก่อให้เกิดความกดดันที่ผู้อื่นจะต้องให้ตอบ เพื่อให้เกิดความ สัมพันธ์ที่สมดุลย์กัน และในทำนองเดียวกันนี้ยังสามารถอธิบายด้วยทฤษฎีสิ่งเร้าและการตอบสนอง ของนักจิตวิทยาที่ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมทุกอย่างที่มนุษย์แสดงออกมานั้นจะต้องมีสิ่งเร้าชักนำ หรือหนุนหลังอยู่ กล่าวคือ จะต้องมิสิ่งเร้ามากระตุ้นก่อนแล้วอินทรีย์ของมนุษย์จึงจะแสดง พฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา และพฤติกรรมของมนุษย์นั้นจะตอบสนองเร็ว และมากขึ้นเมื่อมีการ เสริมแรง ซึ่งตัวเสริมแรงในการวิจัยครั้งนี้คือ สิ่งตอบแทนทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว และด้วย สาเหตุนี้จึงเกิดผลทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทน จึงสูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของครู - อาจารย์ที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทน ซึ่งข้อค้นพบ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ได้ผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี คงมั่น (2523 : 51) ที่พบว่า การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนทาง ไปรษณีย์สูงกว่าการไม่ให้สิ่งตอบแทน และสำหรับผลการวิจัยในต่างประเทศที่ได้ผลสอดคล้องกัน นั้น ได้แก่ ผลการวิจัยของลอเรนซ์ และ พาร์รา (Laurent and Parra 1968 : 101-103) ซึ่งพบว่า การให้รางวัลเพียงเล็กน้อยก็มีผลทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนสูงกว่า การไม่ให้รางวัล โดยที่กลุ่มซึ่งได้รับและไม่ได้รับสิ่งตอบแทนจะมีอัตราการตอบแบบสอบถาม กลับคืนคิดเป็นร้อยละ 35 และ 12 ตามลำดับ และจากผลการวิจัยของ นีเดอร์ฮอฟ (Nederhof 1983 : 103-111) ที่พบว่า การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นวัตถุหรือสิ่งของนั้น จะมีผล ทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนเพิ่มและรวดเร็วขึ้นด้วย โดยเฉพาะในระยะแรกของการ ส่งแบบสอบถาม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของโรบินสัน และ เอจิสิม (Robinson and Agisim 1951 : 415-424) ที่พบว่า การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงินจำนวน 25 เซ็นต์ที่ส่งไปพร้อมกับแบบสอบถามนั้น ทำให้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 60-80 และยิ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัตสัน (Watson 1964 : 48-50) ที่พบว่า การให้ สิ่งตอบแทนที่เป็นจำนวนเงิน 25 เซ็นต์ มีผลทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 84 และสำหรับผลการวิจัยของไวส์แมน (Wiseman 1973 : 330-333) พบว่า การให้เงิน 10 เซ็นต์ เป็นสิ่งตอบแทน ทำให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถาม กลับคืนสูงกว่าการไม่ให้สิ่งตอบแทน กล่าวคือ การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงินทำให้อัตราการตอบ

แบบสอบถามกลับคืนเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบว่า การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงิน จะมีผลทำให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนสูงกว่าการไม่ให้สิ่งตอบแทนหลายเรื่องที่ได้ ข้อค้นพบในลักษณะเดียวกันนี้ ซึ่งได้แก่ ผลการวิจัยของแฮ็คเลอร์ และ บอร์เกตต์ (Hackler and Bourgette 1973 : 276-281) เคปฟาร์ท และ เบรสเลอร์ (Kephart and Bressler 1958 : 123-132) ดูบ, ฟรีดแมน และ คาร์ลสมิท (Doob, Freedman and Carlsmith 1973 : 346-347) ฮัค และ กลีสัน (Huck and Gleason 1974 : 222-225) เบรสเลย์ และ ทูลลาร์ (Bressley and Tullar 1977 : 108-111) ฮ็อบคินส์ และ โปดูลีค (Hopkins and Podolak 1983 : 167-170) และนอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลสรุปการวิจัยของฟ็อกซ์, คลาส์ค และ คิม (Fox, Crask and Kim 1988 : 467-491) ซึ่งได้ทำการวิจัย โดยวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้ทำมาก่อนแล้ว จำนวน 30 เรื่องที่เกี่ยวกับการให้สิ่งตอบแทน (เงิน) และพบว่า การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงิน มีผลทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนเพิ่มขึ้น แต่ก็มีผลการวิจัยบางเรื่องเท่านั้นที่ได้ผล ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ คือ ผลการวิจัยของ ชัทเทิลเวิร์ธ (Shuttleworth 1931 : 652-658) ที่พบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับและไม่ได้รับสิ่งตอบแทนที่เป็นเงินไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกันนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยในแต่ละเรื่องนั้น มีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านภูมิประเทศ วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยม เป็นต้น และนอกจากนี้อาจเป็นไปได้ว่า ระยะเวลาที่ชัทเทิลเวิร์ธ ทำการวิจัยนั้นเป็นระยะเวลาที่ผ่านมานานแล้ว (เกือบ 60 กว่าปี) ซึ่งสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในสมัยนั้น และสมัยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่สอดคล้องกัน

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืน ระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทน 3 ประเภท (สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด ปานกลาง และน้อยที่สุด) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อทดสอบภายหลัง โดยวิธีการจับคู่เปรียบเทียบกันแล้ว พบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด และปานกลางนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน แต่อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุดและปานกลางนั้น สูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับ สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการน้อยที่สุด และกลุ่มครู - อาจารย์ที่ไม่ได้รับ

สิ่งตอบแทน ทั้งในระยะก่อนการติดตามและระยะหลังการติดตามอีกทั้ง 2 ครั้ง ข้อค้นพบนี้มีทั้งที่สนับสนุน และไม่สนับสนุนสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ระบุว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มที่ได้รับสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการต่างกันน่าจะแตกต่างกัน ทั้งในระยะก่อนการติดตามและหลังการติดตามครั้งที่ 1 และ 2 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม และทฤษฎีสิ่งเร้า และการตอบสนองในลักษณะทำนองเดียวกันกับข้อที่ 1 กล่าวคือ การให้สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุดและปานกลางนั้นอาจทำให้เกิดความกดดันหรืออาจจะเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้กลุ่มครู - อาจารย์ตอบแบบสอบถามกลับคืนในระดับที่ไม่แตกต่างกัน แต่สำหรับการให้สิ่งตอบแทนทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว (สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด และปานกลาง) เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับการให้สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการน้อยที่สุด และการไม่ให้สิ่งตอบแทนแล้ว ปรากฏว่าอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนระหว่าง กลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับและไม่ได้รับสิ่งตอบแทนดังกล่าวนั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด และปานกลางนั้นก่อให้เกิดแรงกระตุ้นหรือความกดดันเพียงพอที่จะทำให้กลุ่มครู - อาจารย์ตอบแบบสอบถามกลับคืน ในอัตราที่สูงกว่าการให้สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการน้อยที่สุด และการไม่ให้สิ่งตอบแทนด้วย และเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ในภาคผนวก ค. แล้ว จะเห็นได้ว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการน้อยที่สุด และกลุ่มครู-อาจารย์ที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนนั้นไม่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ โรบินสัน และ เอจิม ก็ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การให้สิ่งตอบแทนนั้นควรคำนึงถึงรสนิยมหรือความต้องการและความสนใจของกลุ่มตัวอย่างประชากรด้วย จึงจะได้ผลลัพธ์เท่าที่ควร ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ การให้สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด และปานกลางนั้นเป็นการให้สิ่งตอบแทนที่ตรงกับรสนิยมหรือความต้องการ และความสนใจของผู้รับมากกว่าการให้สิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการน้อยที่สุด (ซึ่งให้ผลไม่แตกต่างจากการไม่ให้สิ่งตอบแทน) ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืน ระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุดและปานกลางไม่มีความแตกต่างกัน แต่อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืน ระหว่างกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุดหรือปานกลาง และกลุ่มครู - อาจารย์ที่ได้รับสิ่งตอบแทนที่อยู่ในระดับความต้องการน้อยที่สุดนั้นมีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืน เมื่อให้สิ่งตอบแทน สูงกว่าเมื่อไม่ให้สิ่งตอบแทน ดังนั้น ผู้ที่จะทำวิจัยโดยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ควรจะนำข้อค้นพบที่ได้นี้ไปประยุกต์ใช้ โดยการให้สิ่งตอบแทนที่ตรงกับความต้องการไปพร้อม ๆ กับการส่งแบบสอบถามด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะทำให้ได้รับแบบสอบถามที่มีจำนวนมากเพียงพอ สำหรับความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรที่ศึกษานั้นได้ ซึ่งจะส่งผลทำให้ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่องนั้น ๆ มีแนวโน้มที่จะมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ยิ่งขึ้น

2. การให้สิ่งตอบแทนแก่กลุ่มตัวอย่างประชากรนั้น ควรเลือกให้ตรงกับความต้องการของผู้รับ และควรคำนึงถึงควมมีประโยชน์ต่อผู้รับเป็นเกณฑ์สำคัญด้วยซึ่งจะทำให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนเพิ่มและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีให้ผู้วิจัยมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาของการวิจัยเรื่องนั้น ๆ

3. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นหรือความรู้สึก เกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามและลักษณะของแบบสอบถาม ในตอนที่ 4 นั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ควรส่งแบบสอบถาม ในช่วงระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างประชากร ไม่ค่อยมีภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่มากเท่าใดนัก เพราะจะมีเวลาพอที่จะตอบแบบสอบถามได้บ้าง ซึ่งจะช่วยให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนมากขึ้น

3.2 แบบสอบถามที่จะส่งไปนั้น ควรมีรูปแบบที่ชวนให้อยากตอบ และควรพิมพ์ให้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการอ่าน

3.3 ข้อคำถามควรจะตรงกับความสนใจหรือมีความเกี่ยวข้อง กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ต้องการศึกษาด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระหว่างการให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงินและสิ่งตอบแทนที่ไม่ใช่เงิน (วัตถุหรือสิ่งของ) ว่าส่งผลต่ออัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนแตกต่างกันหรือไม่ในสังคมไทย

2. ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระหว่างการสัญญาว่าจะให้เงินในระดับ (จำนวน) ที่ต่างกัน และการให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงินหรือวัตถุสิ่งของไปพร้อม ๆ กับแบบสอบถามว่าลักษณะใดจะส่งผลทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนมากกว่ากัน

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบความจริงจังในการตอบแบบสอบถามกลับคืน เมื่อผู้ตอบได้รับและไม่ได้รับสิ่งตอบแทน

4. ถ้าผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการให้สิ่งตอบแทนหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวกับเทคนิคการเพิ่มอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ด้วยวิธีต่าง ๆ มีจำนวนมากพอ ควรจะมีการศึกษาโดยวิธีการสังเกตงานวิจัยในด้านนี้ เพื่อจะได้ผลการวิจัยโดยสรุปในภาพรวม